

International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:39
sssjournal.com

pp.3562-3576
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 05/05/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 23/07/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 23.07.2019

FINANS SEKTÖRÜNDE MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ HAKKINDA GVK TASARISI HÜKÜMLERİNE YÖNELİK GENEL BİR DEĞERLENDİRME¹

A GENERAL EVALUATION ON THE PROVISIONS OF DRAFT INCOME TAX LAW REGARDING TAXATION OF INCOME DERIVED FROM SECURITIES IN FINANCIAL MARKET

Doç. Dr. Erdem ATEŞAĞAOĞLU

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Mali Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul/TÜRKİYE.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0018-3508>

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1602>

Reference : Ateşagaoglu, E. (2019). "Finans Sektöründe Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi Hakkında Gvk Tasarısı Hükümlerine Yönelik Genel Bir Değerlendirme", International Social Sciences Studies Journal, 5(39): 3562-3576.

ÖZ

Gelir üzerinden gerçekleştirilen vergilendirme sisteminin yenilenmesi gerektiği ve bu konuda yeni hükümlere yer verilmesi konusunda uzun bir süredir düşünceler bulunmaktadır. Bu bağlamda, eskiden beri var olan bu ihtiyaca cevap vermesi amacıyla çeşitli çalışmalar yürütülmüş ve en son yasa hazırlığı gelir ve kurumlar vergisi kanunlarını birleştirerek 2013 yılında tasarı olarak meclise sunulmuştur. Pek çok usul hükmüne, gelir unsuruna ve vergilendirme tekniği ile önlemlerine yer veren bu tasarı elbette yürürlükteki 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile büyük oranda benzer düzenlemeler içermektedir. İşte bu çalışmada, söz konusu düzenlemelerden menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesine ilişkin olanları ele alınmakta ve bunlar üzerinde çeşitli tespitler ile değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun yenileme çalışmalarına yönelik eldeki tek yazılı metin olan Gelir Vergisi Kanunu tasarısının menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesine ilişkin hükümlerinin olası ve belki de yakın zamanda gerçekleşebilecek bir kanun hazırlığı bakımından referans alınacağı açıktır. Çalışmamızın yöntemi ve amacı, tasarı düzenlemelerine ilişkin önem arz eden hususları, farklılıkları ve yenilikleri hem irdelemek hem de uygulama bakımından olumlu ve olumsuz bulduğumuz taraflarını değerlendirmek suretiyle hâlihazırda devam eden yasa çalışmalarına katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Menkul Kıymet, Vergi, Gelir Vergisi Kanunu, Menkul Sermaye İradı, İştirak Kazancı, Kâr Payı

ABSTRACT

There are thoughts for a long time about the requirements on renewal of income tax system and enacting new clauses regarding the said issue. In this context, various works carried out so as to respond the longstanding need and finally a draft law was submitted with a combine text of income and corporate tax law in 2013. This draft law includes plenty of provisions on procedural, item of income, taxation technique and security precautions that are largely similar in comparison to the applicable Income Tax Law No. 193. Here, in this paper it is considered the said provisions related to taxation of income derived from securities and also some determinations and evaluations are made for them.

It is obvious that the provisions regarding the taxation of income derived from securities set out in the draft of income tax law are the only present text aimed at renewal works on income tax law and take as reference for a law will be

¹ Bu çalışma 02.05.2016 tarihinde Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Bölümü ve Vergi Hukuku Platformu (VEHUP) tarafından organize edilen Vergi Hukuku Platformu 2. Ulusal Kongresi'nin 3. oturumunda "Finans Sektöründe Vergilendirme" başlığı altında Tebliğ olarak sunulmuştur.

possibly prepared within a near term. The method and purpose of our paper is to contribute to the continuing works on law preparations by way of evaluate the positive and negative sides in practice and scrutinize of the subjects, differences and reforms of high concern with respect to provisions of draft law.

Keywords: Security, Tax, Income Tax Law, Security Income, Participation Gain, Dividend

1. GİRİŞ

Bilindiği üzere, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu 31.12.1960 tarihinde kabul edilmiş bir metindir ve bu haliyle birçok konuda güncelliğini yitirdiği, günümüz ihtiyaçlarına cevap vermediği, yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu düşüncesiyle ülkemizin sürdürülebilir ekonomik kalkınmasına destek olması amacıyla yeniden kaleme alınmak istenmektedir. Bu noktada, gelir üzerinden alınan vergi sisteminin yenilenmesi çalışmaları yapılarak en son 3138 sayı ve 12/06/2013 tarihli Kanun tasarısı metni hazırlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulmuştur (Gelir Vergisi Kanunu Tasarısı metni için bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0789.pdf>, Çevrimiçi: 10.03.2019). Söz konusu tasarı metni Plan ve Bütçe Komisyonuna intikal ettirilmiş olsa da ilgili komisyonda görüşülmek suretiyle kanun teklifi olarak TBMM'ne intikal ettirilmemiştir. Kanaatimizce, özellikle gelir vergisi ve kurumlar vergisi kanunlarının tek bir kanun altında toplanmasındaki zorluk ve bu konuda yaşanan tereddütler söz konusu tasarının kanunlaşmamasında etkili olmuştur. Diğer taraftan, gelir üzerinden alınan vergiler hakkında işbu çalışmamızda irdelediğimiz Tasarı metni gibi tek bir kanun çıkarılması söz konusu olduğunda eldeki 3138 sayılı Kanun Tasarısının esas alınacağı da muhakkaktır.

Son dönemde vergi mevzuatında değişiklikler yapılacağı söylemlerinde bulunmaktadır ve hatta konu hakkında vergi konseyi tarafından çalışmalar yürütüldüğü bilinmektedir (Bkz. <http://vergikonseyi.org.tr/genel-kurul/>, Çevrimiçi: 22.04.2019). İşte bu noktada, geniş bir düzenleme alanı bulunan ve yeni hükümlere yer veren son GVK tasarısı hükümlerinin her bir gelir unsuru itibarıyla irdelenmesi ve değerlendirilmesi, gelecek zaman içinde yürürlüğe sokulması muhtemel yeni kanun metninin veya gelir ve kurumlar vergisi bakımından ayrı kanun metinlerinin hatalı ve eksik şekilde kaleme alınmaması için önem arz etmektedir.

Biz de bu çalışmamızda GVK Tasarı metninde yer alan hükümlerin menkul kıymetlerin vergilendirilmesi hakkında ne gibi yenilikler ile farklılar getirdiğini ve hangi konularda benzerlikler taşıdığını ele alacağız, ayrıca mevcut 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamındaki mevcut düzenlemeler ile kıyaslamak suretiyle GVK Tasarısındaki düzenlemelere yönelik sorunsalları belirleyip bunları değerlendireceğiz ve görüşlerimize yer vereceğiz. Belirtilen incelemelerde vergilendirmeye konu menkul kıymetler ve menkul sermaye iradı türlerine değinileceği için de sistematik olarak öncelikle bu hususlara dair genel açıklamalar yapacağız ve sonrasında GVK Tasarısı hükümlerini değerlendireceğiz. Dolayısıyla çalışma yöntemi bakımından; menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesi hakkında Tasarının birçok konu başlığında yürürlükteki sistemi benimsemiş olması sebebiyle, vergilendirmeyi etkileyen tüm konulara yer vermediğimizi ve sadece önem arz eden konu başlıkları ile birlikte Tasarıda kapsamındaki farklılıkları ve yenilikleri irdelemeyi benimsediğimizi vurgulamak isteriz.

Vergi hukuku bakımından menkul kıymetler; kişilerin yatırım amacı ile edindikleri, ortaklık veya alacak hakkı sağlayan kıymetlerdir. Geniş anlamıyla menkul kıymetler; alacaklılık veya ortaklık hakkı temsil eden belli şekil ve şartlara haiz, standart meblağ ve tipte olan, çok sayıda orta, uzun ve sonsuz vadeli olarak seri halde, nakit ve ayın karşılığında, kamu tüzel kişileri veya anonim şirketler tarafından çıkarılan, süreklilik arz eden, dönemsel gelir getiren ve piyasada yer alan kıymetli evrak niteliğindeki belgeler biçiminde tanımlanmıştır (Bolak, 1994: s. 47; Karslı, 1989: s. 245; Gürlek, 2010: s. 14, 15). Yine bir başka çalışmada menkul kıymetler; sermayenin ve alacağın tamamı eşit paylara bölünmüş olmak koşulu ile sermayenin veya alacağın bir parçasını temsil eden, tertip halinde çıkarılan, sahibine uzun vadeli gelir getiren, tedavül eden kıymetli evraklar şeklinde tanımlanmıştır (Sümer, 1999: s. 10). İşte mükellefler, sahip oldukları bu finansal araçların faiz, kar payı, temettü gibi dönemsel getirilerini veya bunların elden çıkarılmasından (hisse senedinin satılması, tahvil ve bono satışı gibi) sağlanan değer artış kazançlarını elde edebilmektedirler (Karadağ, 2014: s. 206, 207). Menkul kıymetler sahiplerine dönemsel iratlar veya elden çıkarılmaları ile değer artışı sağlayabildikleri için de vergilendirmenin konusunu teşkil etmektedirler. Dolayısıyla; Tasarıdaki menkul kıymet gelirlerini, dönemsel gelir getiren menkul sermaye iratlarını ve bu kıymetlerin satışına bağlı değer artışı kazançlarını dikkate alarak irdelemek önem arz etmektedir.

2. MENKUL SERMAYE İRADİ VE TÜRLERİ

"Menkul Sermaye İratları", Tasarının 3. maddesinde gelir vergisinin konusuna giren 7 gelir unsurundan biri olarak sayılmıştır. Dar mükellefiyet hakkındaki Tasarının 6. maddesinde, dar mükellefin sermayesini Türkiye'de yatırmak suretiyle elde ettiği menkul sermaye iratlarının vergilendirmeye tabi tutulacağı belirtilmektedir (GVK Tasarısı md. 6/2.f., e) bendi).

Menkul sermaye iradının tarifine ve kapsamına ise GVK Tasarısı md. 41 hükmünde ve bu iradın vergilendirme usulü ile esaslarına da diğer devam maddelerinde yer verilmiştir. Buna göre; "*sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyet dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden oluşan sermaye dolayısıyla elde ettiği kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır*" (GVK Tasarısı md. 41) şeklinde menkul sermaye iradı kavramının kaleme alındığı görülmektedir. GVK md. 75 hükmünde de yer alan bu tanım uyarınca; menkul sermaye iradında asıl olan, nakdi sermayenin veya para ile temsil edilebilen değerlerden oluşan sermayenin değerlendirilmesinden gelir elde edilmesidir (Okkalı&Gündoğdu, 2003: s. 11; Erol&Yıldırım, 2001: s. 80). Menkul sermaye iradı elde eden kişiler, gelirin yaratılması faaliyetlerine direkt olarak katılmamakta ve bu faaliyetlerin dışında kalmakta, sadece paralarını bu işleri yürütenlerin işlerine yatırıp onlara mali bakımdan destek olmak suretiyle gelir elde etmektedirler (Bulutoğlu, 2004: s. 66). Bu bağlamda, gelir yaratma faaliyetlerine katılmayıp sadece sermaye veya servetlerini başkalarına kullanarak menkul sermaye iradı elde edilmesi söz konusu olmaktadır (Şenyüz, 2005: s. 184). Netice itibarıyla menkul sermaye iradı sayılacak gelirin; "sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında" elde edilmesi, "nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye" dolayısıyla elde edilmesi ve son olarak elde edilen gelirin "kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlar" niteliğinde olması şeklinde üç ana unsuru taşımaya gerekmektedir (Aydın&Ayyıldırım, 2015: s. 33).

Bu noktada, elde etmenin kriteri üzerinde durmak gerekmektedir. Elde etme kriteri aslında gelirin sahibi adına tahakkuk etmesi olarak tanımlanan "ekonomik tasarruf" kavramı olsa da bunun tespiti güç veya daha doğru ifadeyle subjektif olduğu için gelirin sahibi tarafından hukuken talep edilebilir hale geldiği "hukuki tasarrufun" yani "gelirin sahibi tarafından hukuken talep edilebilir hale geldiği" aşamanın gerçekleşmesinin gelirin elde edilmiş sayılmasında esas alınması gereken kriter olduğu kabul edilir. Gelir sahibi tarafından hukuken talep edilebilir hale geldiği anda ise ekonomik tasarruf imkanının da karine olarak doğduğu kabul edilmektedir. (Özbalcı, 2003: 617,618; Tekin, 2002: s. 1,2). Menkul sermaye iratları bakımından da kâr payları dahil menkul sermaye iratlarında "elde etme", gelirin hukuki ve ekonomik tasarruf etme imkanının doğmuş olmasına bağlanmıştır (Safoglu, 2007: s. 134) ve vergilendirilmesi tahsil-ödeme halinin gerçekleşmesi üzerine yapılmaktadır (Bayraklı, 2000).

GVK Tasarısı düzenlemelerine bakıldığında ise, aşağıda yazılı gelirlerin menkul sermaye iradı olarak sayıldığı görülmektedir:

- i. Kurucu pay senetleri dahil her çeşit pay senetleri ile intifa senetlerinden elde edilen kâr payları (temettü gelirleri), Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları, konut finansman fonlarını temsilen ihraç edilen ipoteğe dayalı menkul kıymetlere ve varlık finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetlere ödenen faiz, kâr payı ve benzeri gelirler (GVK Tasarısı md. 41/2.f., a) bendi)
- ii. İştirak hisselerinden doğan kazançlar (limited şirket ortaklarının, iş ortaklıkları ortaklarının ve komanditerlerin kâr payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar- *kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları muamelelerden doğan karların ortaklara tevzii kazanç sayılmaz*- (GVK Tasarısı md. 41/2.f., b) bendi)
- iii. Yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan kısmı
- iv. GVK Tasarısı md. 58 (5520 sayılı KVK md. 7) şartlarının birlikte gerçekleşmesi halinde, Türkiye'de yerleşik gerçek kişilerin ve kurumların doğrudan veya dolaylı olarak ayrı ayrı ya da birlikte sermayesinin, kâr payının veya oy kullanma hakkının en az % 50'sine sahip olmak suretiyle kontrol ettikleri yurt dışı iştiraklerin -kontrol edilen yabancı kurum-kazançları
- v. Devlet tahvili ve Hazine bonusu faizleri ile diğer her türlü tahvil ve bono faizleri (Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetler ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirler dahil olmak üzere)

- vi. Her çeşit alacak faizleri, mevduat faizleri
- vii. Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedeller
- viii. İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar
- ix. Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri
- x. Kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığında ödenen kâr payları ile katılım bankaları tarafından katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları (bu irat, 193 Sayılı GVK md. 75/2.f., 12. bent hükmünde "faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları ile kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları ve özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları" şeklinde yer almaktaydı)
- xi. Repo gelirleri
- xii. Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile sigorta ve emeklilik şirketleri tarafından ayrılmalar nedeniyle yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarları
- xiii. Bireysel emeklilik sisteminden ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarları
- xiv. Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine göre ihraç edilen her türlü sermaye piyasası aracından elde edilen kar payı, faiz, kira vb. gelirler

GVK Tasarısı kapsamında menkul sermaye iratlarının türlerinde yapılan bir kaç değişiklik bulunmaktadır. Örneğin; diğer intifa senetlerinin ihraççıya iade edilmek suretiyle imha edilmesi karşılığı yapılan ödemeler kâr payı olarak nitelendirilmiştir (GVK Tasarısı md. 41/2.f., a) bendi). Yine kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine yani yönetim kurulu başkan ve üyelerine verilen kâr payları, menkul sermaye iratları arasından çıkarılmıştır. 193 sayılı GVK md. 75/2.f. hükmünde menkul sermaye iradı sayılan bu gelir (ayrıntılı bilgi için bkz. Karyağdı, 2008: s. 282-283), GVK Tasarısında bizce de haklı bir şekilde ücret geliri olarak değerlendirilmektedir (Gelir Vergisi Kanunu Tasarı md. 32/3.f., ç) bendi). Böylece, kurumların, yönetim kurulu üyelerine aslında tamamen şahsi mesai ve emeğinin karşılığında bu kişilerin ortaklık payı ile orantılı olmaksızın ödedikleri kâr paylarının bundan böyle ücret olarak tarifeye göre vergilendirilmesi sağlanmıştır. Ayrıca, menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan gelirlerin menkul sermaye iradı sayılması söz konusudur (GVK Tasarısı md. 41/2.f., i) bendi).

Son olarak, Tasarının 8. maddesindeki "Diplomat Muafılığı" düzenlemesinin, GVK md. 15'de yer aldığı haliyle kaleme alındığı görülmektedir. Bu bağlamda, karşılıklı olmak kaydıyla yabancı diplomatların ve elçilik ile konsoloslukların ilgili ülkenin uyrukluğundaki memurlarının gelir vergisinden muaf tutulması hüküm altına alınmıştır. Ancak söz konusu muafiyet düzenlemesinin, menkul sermaye iratları ve Tasarının 62'nci maddesi (münhasıran banka ve aracı kurumlarca yapılacak kesintiler) gereğince değer artış kazançları üzerinden kesinti yoluyla alınacak vergiyi etkilemeyeceği de ifade edilmiştir.

3. GELİR VERGİSİNDEN İSTİSNA EDİLEN MENKUL SERMAYE İRATLARI

Portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirlerin tamamı, tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemelerin tamamı, tam mükellef kurumlardan elde edilen 41. maddenin ikinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde yazılı kâr paylarının yarısı (istisnanın kesinti yoluyla alınan vergiye etkisi yoktur) gelir vergisinden müstesna tutulmuştur (GVK Tasarısı md. 43).

Yine kurumların aşağıdaki kâr payı gelirlerinin vergiden müstesna kılınması öngörülmüştür.

- i. Tam mükellef kurumların tam mükellef başka bir kurumun sermayesine katılması karşılığında elde ettikleri kâr payları (aynı kazancın iki ayrı kurumda vergilendirilmesini önlemek ve bu bağlamda mükerrer vergilemeye yol açmamak amacıyla getirilmiş istisna düzenlemesidir),
- ii. Kurumların tam mükellef başka bir kurumun karına katılma imkânı veren kurucu senetleri ile diğer intifa senetlerinden elde ettikleri kâr payları,
- iii. Kurumların tam mükellefiyete tabi girişim sermayesi yatırım fonu katılma payları ile girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının katılma payları ve hisse senetlerinden elde ettikleri kâr payları,

vergiden istisna tutulmuştur (Tasarının 22. maddesinin 1. fıkrasının a) bendi).

Yukarıdaki düzenlemeler, aşağıda da yer verildiği şekilde mevcut mevzuat (KVK md. 5/1-a) ile aynı mahiyette hükümlere yer vermektedir ve herhangi bir farklılık getirmemektedir.

Kurumların, yurt dışı iştirak kazançları da mevcut Kurumlar Vergisi Kanunu md. 5/1-b hükmünde yer alan koşullar çerçevesinde vergiden müstesna tutulmaktadır. Buna göre istisnadan yararlanabilmek için;

- i. İştirak edilen kurumun anonim veya limited şirket niteliğinde bir kurum olması,
- ii. İştirak edilen kurumun kanuni ve iş merkezinin Türkiye’de bulunmaması,
- iii. İştirak payını elinde tutan kurumun, yurt dışı iştirakin ödenmiş sermayesinin en az %10’una sahip olması,
- iv. İştirak kazancının elde edildiği tarih itibarıyla, iştirak payının kesintisiz olarak en az bir yıl süre ile elde tutulması,
- v. İştirak kazancının (kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler de dahil olmak üzere) iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az %15 oranında ve iştirak edilen yabancı kurumun esas faaliyet konusunun finansman temini veya sigorta hizmetlerinin sunulması ya da menkul kıymet yatırımı olması durumunda iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az Türkiye’de uygulanan kurumlar vergisi oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü² taşıması,
- vi. İştirak kazancının, elde edildiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye’ye transfer edilmesi,

gerekmektedir (GVK Tasarısı md. 22/1.f., b) bendi).

Yurt dışı iştirak kazançları istisnasından yararlanmak isteyen mükelleflerin yukarıda yer alan şartların topluca yerine getirmeleri şarttır. İştirak oranı %10’dan fazla olsa dahi süre şartının gerçekleşmemesi halinde veya bütün şartlar gerçekleşmekle birlikte vergi yükü şartının gerçekleşmediği durumlarda istisnadan yararlanılabilmesi mümkün değildir. Yine anonim şirketlerin kuruluşları veya sermaye artırımları sırasında çıkardıkları payların, itibari değerinin üzerinde bir bedelle elde çıkarılması halinde, payların itibari değeri toplamı ile elden çıkarma bedelleri toplamı arasındaki fark- emisyon primi- bir kazanç olarak değerlendirilse de (Ayrıntılı bilgi için bkz. Şeker, 2000: s. 96-103; Toroslu, 1997: s. 38-42; Meriç&Deligöz, 2013: s. 107-111; Erimez, 1996: s. 3-6) KVK md. 5/1.f., ç) bendinde yer aldığı gibi gelir vergisinden istisna edilmiştir (GVK Tasarısı md. 22/1.f., ç) bendi). Türkiye’de kurulu menkul kıymetler yatırım fonları ve ortaklıklarının portföy işletmeciliği neticesinde elde ettikleri kazançlar ise, portföy içeriği herhangi bir sınırlamaya tabi tutulmaksızın gelir vergisinden müstesna tutulmuştur (GVK Tasarısı md. 22/1.f., d) bendi).

4. MENKUL SERMAYE İRATLARINDA SAFİ İRAT KAVRAMI VE HESAPLAMASI

Menkul sermaye iradının safi tutarının tespitinde hangi tutarlarının indirim konusu yapılabileceğine yer veren GVK md. 78 hükmündeki düzenlemelere aynı esas dâhilinde GVK Tasarısının 42. maddesinde yer verilmiştir. Bu bağlamda; safi iradın bulunması için menkul sermaye iradından aşağıdaki giderler indirilmektedir.

- i. Depo etme ve sigorta ücretleri gibi menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler
- ii. Temettü hisseleri ile faizlerin tahsil giderleri (şirket toplantılarına bizzat veya vekil tayin ederek katılma gibi sermayenin idaresi için yapılan giderler irattan indirilmez)
- iii. Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen gelir vergisi hariç her türlü vergi, resim ve harçlar

5. YABANCI PARA İLE TAHSİL EDİLEN MENKUL SERMEYE İRATLARININ TÜRK LİRASINA ÇEVİRİLMESİ

GVK Tasarısı'nın 42. maddesinin son fıkrasında; yabancı parayla tahsil edilen, kayıtlara intikal ettirilen ya da tasarruf edilen menkul sermaye iratlarının; tahsil edildiği, kayıtlara intikal ettirildiği ya da tasarruf edildiği gün için Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenen döviz alış kuruyula Türk

² Vergi yükü, kanuni veya iş merkezinin bulunduğu ülkede ilgili dönemde tahakkuk eden ve kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler dahil olmak üzere toplam gelir vergisi benzeri verginin, bu dönemde elde edilen toplam dağıtılabılır kurum kazancı ile tahakkuk eden gelir vergisi toplamına orantılanması suretiyle tespit edilir (GVK Tasarısı md. 22/2.f.).

parasına çevrilmesi suretiyle vergilendirmeye konu edilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme 193 sayılı GVK md. 79'da, "*menkul sermaye iratları, yabancı parası ile tahsil edildiği veya yabancı parası olarak kayıtlara intikal ettirildiği veya bu iratlara yabancı parası olarak tasarruf edildiği takdirde, mezkûr iratlar, tahsil edildikleri veya kayıtlara intikal ettirildikleri veya tasarruf olundukları günün borsa rayici üzerinden, borsada rayici yoksa, Maliye Bakanlığınca tayin olunacak kur üzerinden Türk Parasına çevrilir*" şeklinde yer almaktadır. Görüldüğü üzere, Tasarı metni borsa rayici ve borsa rayici olmayan döviz tahsilâtlarında da Maliye Bakanlığı belirlemeleri üzerinden değerlendirilmesini kuralını değiştirmekte ve döviz cinsinden tahsil edilecek menkul sermaye iratlarının Merkez Bankası alış kuruna göre değerlendirilmesi usulünü getirmektedir.

6. MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

6.1. Menkul Kıymet Gelirlerinin Tevkifata Tabi Tutulması

Vergi kesintisine ilişkin maddeler Gelir Vergisi Kanunu Tasarısının 61. ve 62. maddelerinde yer almaktadır. 193 sayılı GVK'nın 94. ve 5520 sayılı KVK'nın 15. ile 30. madde hükümlerinin Tasarısının 61. maddesi altında toplandığını, bunun dışında tevkifata tabi menkul sermaye iratlarında önemli bir değişiklik yapılmadığını görmekteyiz. Mevcut Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesinde yer alan, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesine ilişkin düzenlemelerin ise Tasarısının 62. maddesinde aynı kapsamı dahilinde yer aldığını ve artık geçici olmaktan çıkarılarak kalıcı hale getirildiğini belirtmeliyiz.

Bu bağlamda; menkul sermaye iratlarının ve menkul kıymetlerin stopaj yoluyla vergilendirilmesi, başlıca aşağıdaki esaslara tabi tutulmuştur (GVK Tasarısı md. 61 ve 62).

6.1.1. Tevkifata Tabi Menkul Kıymet Gelirleri (GVK Tasarısı md. 61)

Tevkifat sorumlularına (kamu idare ve kuruluşları, iktisadi kamu kuruluşları, sair kurumlar, ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, dernekleri vakıflar, vakıf ve derneklerin iktisadi işletmeleri, kooperatifler, yatırım fonu yönetenler ve sayılan diğer bazı kişilerin) yapacakları kâr payı³, özel sektör ve Devlet tahvili gibi her nevi tahvil ile Hazine Bonusu faizi, Hazinece yurt dışına ihraç edilen tahvil faizi, mevduat faizi, kâr ve zarar ortaklığı belgesi veya katılım bankasının kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payı ve diğer sayılan menkul sermaye iradı ödemeleri üzerinden iradın türüne göre %15 ve % 25'lik oranlarda stopaj yapma sorumluluğu getirildiği vurgulanmalıdır (Bkz. GVK Tasarısı md. 61./1.f., 2.f., ve 2.f. 1)⁴, m), n) o) ve ö) bendleri).

Görüldüğü üzere, yürütme organına (21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanununun 16. maddesiyle Anayasanın 73. maddesinin son fıkrasında yer alan "Bakanlar Kuruluna" ibaresinin "Cumhurbaşkanına" şeklinde değiştirilmesi ile birlikte artık Tasarıdaki "Bakanlar Kuruluna" ifadesi "Cumhurbaşkanına" şeklinde değerlendirilmelidir), bu stopaj oranlarını yeniden belirleme konusunda geniş yetkiler verildiği görülmektedir. Bu düzenleme doğrultusunda; tevkifat oranlarını %15'lik vergi tevkifatı öngörülmesi GVK Tasarısının 61. maddesinin 2.fıkrasının m)⁵, n)⁶ o)⁷ ve ö)⁸ bentlerindeki iratlar için en fazla 5 puan artırma ve bunlar dışındaki tüm menkul sermaye iratları için de iradın türü veya aracı için ayrı ayrı sınıra kadar indirme ve bir katına kadar artırma yetkisi verilmektedir (GVK Tasarısı 61. maddenin 7. fıkrası). Dolayısıyla, Gelir Vergisi Kanunu'nun bu şekilde bir hüküm içermek suretiyle yasalaşması ile eş zamanlı olarak her bir menkul sermaye iradı için %15 ve %25 olarak belirlenmiş genel oranlar yerine elde edilen irada ve elde edenin mükellefiyet statüsüne göre mevcut duruma benzer özel tevkifat oranı belirlemeleri yapılabileceği açıktır.

Menkul kıymet gelirleri için Tasarının 61. maddesine göre vergi tevkifatı yapan kişilerin, bu kesinti tutarlarını muhtasar beyanname ile beyan etmeleri gerekmektedir (GVK Tasarısı md. 65/1.f., c) bendi).

³ Tam mükellef kurumlardan elde edilen kâr paylarının yarısı gelir vergisinden istisna olup, kalan tutar vergiye tabi gelir olarak dikkate alınacaktır. Beyana tabi başka gelirlerin bulunmaması halinde, vergiye ve beyana tabi ilgili yıl kazançları ile birlikte belirli bir beyan sınırını aşmıyor ise beyan edilecektir. Bu noktada, (GVK Tasarısı md. 66/5.f. a) bendinde yer alan atıf gereğince, ilgili beyan sınırında GVK md. 77/1.f.'de yer alan ikinci gelir dilimi esas alınmaktadır. 193 sayılı GVK md. 103/1.f. hükmündeki tarife gereğince mevcut sınır 2019 yılı itibarıyla 40.000 TL'dir. Beyan edilen tutar üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, kurum bünyesinde karın dağıtım aşamasında yapılan vergi kesintisinin tamamı (istisnaya isabet eden kısım dahil) mahsup edilecektir. Mahsup sonrası kalan tutar genel hükümler çerçevesinde ret ve iade edilecektir.

⁴ Tam mükellef kurumlar tarafından tam ve dar mükellef gerçek kişilere dağıtılan kâr payları (GVK Tasarısı md. 41/2.f. a) ve b) bentleri)

⁵ GVK Tasarısı md. 41/2.f. ç) bendindeki menkul sermaye iratlarından, Devlet tahvili ve Hazine Bonusu faiz gelirleri ile TOKİ ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden ve varlık finansman şirketlerince ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirler

⁶ Mevduat faizleri

⁷ Kâr-zarar ortaklığı belgesi karşılığında veya katılım bankalarının kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları (GVK Tasarısı md. 41/2.f. f) bendi)

⁸ Repo gelirleri (GVK Tasarısı md. 41/2.f. i) bendi)

6.1.2. Banka Ve Aracı Kurumlar Üzerinden Elde Edilen Menkul Kıymet Gelirlerinde Tevkifat Uygulaması (GVK Tasarısı md. 62)

Bankalar ve aracı kurumlara alım-satımına aracılık ettikleri belirli işlemler⁹ neticesinde ortaya çıkan menkul kıymet gelirleri üzerinden takvim yılının üç aylık dönemleri itibariyle mevzuattaki oranlar üzerinden vergi tevkifat yapma sorumluluğu getirilmiştir (GVK Tasarısı md. 62/1.f.). Bu noktada; TTK hükümlerine göre kurulmuş olan anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile benzer nitelikteki yabancı kurumlar, SPK'nın düzenleme ve denetimine tabi fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonlar (yani Tasarının 4. maddesinin 1.f., a) bendine göre sermaye şirketi olarak nitelendirilen kurumlar) ile Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonları ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Maliye Bakanlığı'nca belirlenenlerin banka ve aracı kurum aracılığıyla elde ettikleri menkul sermaye iratları için stopaj oranı %0 olarak belirlenmiştir (Tasarı md. 62/2.f.). Diğer taraftan;

- i. Hazine ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna göre kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin alım satımı veya itfası sırasında elde edilen getirilerin tahsiline,
- ii. Söz konusu varlık kiralama şirketleri tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin dönemsel getirilerinin tahsiline,
- iii. Tam mükellef kurumlara ait olup, Borsa İstanbul A.Ş.'de işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elde çıkarılmasına,
- iv. Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin fona iadesine veya diğer şekillerde elden çıkarılmasına ve hisse senetlerinin kâr paylarının hisse sahipleri adına tahsiline,
- v. Tam ve dar mükellef kurumların (Türkiye'de işyeri ve daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmayanlar hariç) aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançlarına,

aracılık eden banka ve aracı kurumların, vergi tevkifatı yapmayacakları kaleme alınmıştır (GVK Tasarısı md. 62/5.f.).

GVK Tasarısının 63 maddesinin 3. fıkrası uyarınca; tevkifat gerçekleştirilirken mükellefin gerçek kişi veya tüzel kişi olması, mükellefin tam veya dar mükellef olması, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmaması ve elde edilen kazancın vergiden istisna olup olmaması dikkate alınmayacaktır. Bu şekliyle, stopaj uygulaması mevcut GVK geçici md. 67/5. fıkrada ifade edildiği gibi gelir elde edene göre farklılaşmamaktadır.

Ancak, bankaların ve aracı kurumların kendilerine ait paralarını borsa para piyasasına yatırması ve bunun sonucu faiz geliri elde etmeleri söz konusu olduğunda, onların bu gelirlerinin geçici md 67'de yer alan stopaja tabi tutulmayacağına ilişkin hükmün (GVK geçici md. 67/4. fıkra) benzerine GVK Tasarısının 62. ve devamı maddelerinde yer verilmediği görülmektedir.

Tasarıda, mevcut uygulamayla aynı şekilde, banka ve aracı kurumların gerçekleştirdiği stopajın gerçek kişiler bakımından nihai vergilendirmeyi oluşturduğuna, yani tevkifata tabi tutulan bu gelirler için gerçek kişilerin beyanname verme mecburiyetinin bulunmadığına yer verilmiştir (GVK Tasarısı md. 62/8.f.). Ancak özellikle zarar mahsubunu sağlayabilmek için banka ve aracı kurumlar üzerinden elde edilen bu gelirlere özgü yılda bir kez *-Şubat ayının 20'sine kadar-* GVK geçici md. 67/ 11. fıkradaki gibi ayrı bir yıllık ihtiyari beyanname (Ayrıntılı bilgi için bkz. İnneci, A., 2016: s. 141-147) vermenin mümkün olduğuna, bu ihtiyari beyannameye dahil edilen gelirler üzerinden % 15 oranında vergi hesaplanacağına ve hesaplanan bu vergiden bankanın-aracı kurumun yaptığı tevkifatın mahsup edilebilmesine imkan verilmiştir (GVK Tasarısı md. 62/9.f.).

⁹ Bankalar ve aracı kurumların;

a) Alım satımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark,

b) Alımına aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının itfası halinde alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki fark,

c) Menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracılık ettikleri dönemsel getirileri (herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),

d) Aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan gelirler, üzerinden %15 oranında vergi tevkifatı uygulanacağı öngörülmüştür.

6. 2. Menkul Kıymet Gelirlerinin Beyanı

Tam mükellef kurumlar, elde ettikleri menkul kıymet gelirlerinin tamamını yıllık beyanname ile bildirmek zorundadır (GVK Tasarısı md. 66/1. f.). Şayet tam mükellef kurumun elde edeceği menkul kıymet geliri daha önce stopaja tabi tutulmuş olursa da ödenen stopajın beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsubu mümkündür (GVK Tasarısı md. 84/1.f.). Dar mükellef kurumların başka kazançlar hakkında beyanname vermeleri söz konusu olur ise, menkul kıymet yatırım fonları katılma belgelerinden veya yatırım ortaklıklarının pay senetlerinden elde ettikleri kar paylarını bu beyannamelerine dahil etmeleri gerektiği ifade edilmiştir (GVK Tasarısı md. 66/7. f.). Dar mükellef kurumların Tasarının 61. maddesi uyarınca tevkifata tabi tutulan menkul sermaye iratlarını yıllık veya özel beyannamelerine dahil etmesi ise ihtiyari kılınmıştır (GVK Tasarı md. 66/7.f.)

Tam mükellef gerçek kişiler tarafından elde edilecek ve Tasarının 61. ve 62. maddelerine göre vergi tevkifatına tabi tutulacak olan bir kısım menkul sermaye iratlarının, beyan edilmeyeceği ve diğer gelirler nedeniyle verilen beyannameye dahil edilmeyeceği öngörülmüştür (GVK Tasarısı md. 66). Bunlar aşağıda yer aldığı gibi sıralanabilir.

- i. Emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından ayrılmalar nedeniyle yapılan ödemeler ve yine bireysel emeklilik sisteminden ayrılan kişilere yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarlar (GVK Tasarısı md. 66/5.f., a) bendi).
- ii. Kesinti suretiyle vergilendirilmiş her nevi tahvil ve Hazine Bonosu¹⁰ faiz gelirleri ile TC. Merkez Bankasınca ihraç edilen likidite senetlerinden, TOKİ ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden ve varlık finansman şirketlerince ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirler (GVK Tasarısı md. 41/2.f. ç) bendi).
- iii. Mevduat faizleri (GVK Tasarısı md. 41/2.f. e) bendi).
- iv. Kâr-zarar ortaklığı belgesi karşılığında veya katılım bankalarının kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları (GVK Tasarısı md. 41/2.f. f) bendi).
- v. Repo kazançları (GVK Tasarısı md. 41/2.f. ı) bendi).
- vi. Banka ve aracı kurumlar aracılığıyla elde edilen ve bu kurumlarca Tasarının 62. maddesine göre vergi tevkifatına tabi tutulan menkul kıymet ve sermaye piyasası aracı gelirleri.
- vii. Bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 2.200 TL'yi¹¹ aşmayan kesinti ve istisna uygulamasına tabi olmayan menkul sermaye iratları.
- viii. Yukarıdakiler dışında kalan ve Türkiye'de Tasarının 61. veya 62. maddesi çerçevesinde tevkifata tabi tutulmuş olup, Tasarının 77. maddesindeki (mevcut GVK md. 103 hükmündeki) "Gelir Vergisi Tarifesinin İkinci Gelir Dilimi"nde yer alan tutarı -2019 takvim yılında uygulanmak üzere, tarifinin bu dilimi için 40.000 TL belirlenmiştir¹²- aşmayan menkul sermaye iratları (GVK Tasarısı md. 66/5.f. a) bendi).

Dar mükellef gerçek kişiler bakımından ise bunların tamamı Türkiye'de tevkifat yoluyla vergilendirilmiş olan menkul sermaye iradı gelirlerinin de beyan edilmeyeceği ve diğer gelirler nedeniyle verilen beyannameye dâhil edilmeyeceği öngörülmüştür (GVK Tasarısı md. 66/6.f. b) bendi). Bu bağlamda, dar mükelleflerin bir takvim yılı içinde elde ettikleri ve toplamı 2.200 TL'yi aşmayan kesinti ve istisna uygulamasına tabi olmayan menkul sermaye iratlarının beyan edilmeyeceği ve diğer gelirler nedeniyle verilen beyannameye dahil edilmeyeceği öngörülmüştür (GVK Tasarısı md. 66/6.f.).

¹⁰ Eurobond faiz geliri, mevcut GVK'nın geçici 67. maddesinde olduğu gibi Tasarının 62. maddesi ("münhasıran banka ve aracı kurumlarca yapılacak kesintiler") kapsamına alınmamıştır. Bu bağlamda, 2018 yılında elde edilen ve 34.000 TL'yi aşan Eurobond faiz gelirlerinin beyan edilmesi gereğine uygun şekilde hareket edilmesi gerekmektedir. Elbette yeni kanun kabul edilecek olursa bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe göre ilgili beyan sınırının güncel hali dikkate alınacaktır.

¹¹ Bu rakam Tasarının sunulduğu 2013 takvim yılı için 1.390 TL olsa da elde edilen gelirin beyanname dahil edilme sınırı hakkında 2019 yılında elde edilip beyan edilecek menkul kıymet gelirleri için şu an itibarıyla geçerli olan 2.200 TL'lik sınır (yürürlükteki Gelir Vergisi Kanunu'nun 86/1-d maddesinde yer alan tevkifata ve istisnaya konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarına ilişkin beyanname verme sınırı) dikkate alınmalıdır. 2.200 TL'lik bu tutar bir istisna uygulaması değildir. Bu tutar menkul kıymet gelirinin beyan edilip edilmeyeceğinin tespitinde dikkate alınacak bir haddir ve Tasarının yasalaşmasına bağlı olarak güncellenecektir. Bu noktada; söz konusu beyan sınırının her bir menkul sermaye iradı için ayrı ayrı uygulanmayacağı, bu gelirler ile vergi kesintisine tabi olmayan ve istisna uygulanmayan diğer menkul sermaye iratlarının toplam tutarı dikkate alınarak hesaplanacağı belirtilmelidir.

¹² Gelir Vergisi Kanunu'nun 86/1-c maddesinde yer almakta olup tevkifata tabi tutulmuş menkul ve gayrimenkul sermaye iratları bakımından beyanname verme sınırı 2019 takvim yılında elde edilen gelirler için 40.000 TL'dir.

Dar mükellef kurumların; kesinti suretiyle vergilendirilmiş her nevi tahvil ve hazine bonusu faiz gelirleri ile TC. Merkez Bankasınca ihraç edilen likidite senetlerinden, TOKİ ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden ve varlık finansman şirketlerince ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirler (GVK Tasarısı md. 41/2.f. ç) bendi), mevduat faizleri (GVK Tasarısı md. 41/2.f. e) bendi), kâr-zarar ortaklığı belgesi karşılığında veya katılım bankalarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları (GVK Tasarısı md. 41/2.f. f) bendi), repo kazançları (GVK Tasarısı md. 41/2.f. ı) bendi), banka ve aracı kurumlar aracılığıyla elde ettikleri ve bu kurumlarca Tasarının 62. maddesine göre vergi tevkifatına tabi tutulan menkul kıymet ve sermaye piyasası aracı gelirleri, tam mükellef kurumlara ait olup Borsa İstanbul A.Ş.'de işlem gören ve bir yıldır banka ve aracı kurumlar aracılığıyla ellerinde bulundurdukları pay senetlerini elden çıkarmalarında sağladıkları kazançları için beyanname vermemeleri öngörülmüştür.

7. MENKUL KIYMET GELİRİ KABUL EDİLEN "İŞTİRAK HİSSESİ SATIŞI KAZANCI" HAKKINDA İSTİSNA UYGULAMASI

7.1. Yurtiçi İştirak Kazancı İstisnası Uygulamasındaki Değişiklikler

Söz konusu istisna uygulamasının amacı, işletmelerin bağlı değerlerinin ekonomik faaliyetlerde daha etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak ve işletmelerin mali yapısını güçlendirmektir.

"Yurt içi İştirak Kazançları İstisnası" hakkında Tasarının 21. maddesinde yer alan yeni düzenlemelerde; kazancını bilanço esasına göre tespit eden gerçek kişilerin veya kurumların, asgari 2 yıl müddetince sahip oldukları ve bulundurdukları iştirak hisselerini¹³, kurucu senetlerini veya intifa senetlerini ve taşınmazlarını satmaları neticesinde elde edilen kazançların artık % 75'inin vergiden istisna tutulması hususundaki uygulama terk edilmekte ve bunun yerine anılan kazancın istisna tutulacak kısmının elde tutma süresine bağlı olarak kademeli oranlar dâhilinde istisnaya tabi tutulması öngörülmektedir. Görüldüğü üzere; Tasarının yasalaşması durumunda, "yurt içi iştirak kazancı istisnası" mevcut mevzuatta (KVK md. 5/1-e hükmünde) yer aldığı gibi sadece kurumlar vergisi mükelleflerine özgü olmaktan çıkacaktır ve ticari kazancını bilanço esasına göre tespit eden gerçek kişiler için de uygulanabilir hale gelecektir.

İştirak hissesi satış kazancı hakkında özel istisna oranları belirlenmiş olması dikkat çekicidir. Bu bağlamda, ticari kazancını bilanço esasına göre tespit eden gerçek kişilerin ve kurumların sahip oldukları (aktiflerindeki) iştirak hisselerini, kurucu senetlerini ve intifa senetlerini,

- i. İki tam yıldan sonra satmalarından doğan kazançların % 40'ı,
- ii. Üç tam yıldan sonra satmalarından doğan kazançların % 50'si,
- iii. Dört tam yıldan sonra satmalarından doğan kazançların % 60'ı,
- iv. Beş tam yıldan sonra satmalarından doğan kazançların % 75'i,

gelir vergisinden müstesna olacaktır (GVK Tasarısı md. 21/1.f., a) bendi).

Tasarıdaki düzenlemede mevcut düzenlemeye kıyasla istisna oranları düşürülmüştür. Öte yandan; tam mükellef AŞ'lerdeki iştirak hisselerinin halka arz suretiyle elden çıkarılması söz konusu olduğunda, Tasarı md. 49/1.f., ç) bendine göre bu hisse senetleri bakımından elde tutma süreleri yine aynı olmakla birlikte istisna oranları halka arzı teşvik etmek için % 60, % 70, % 80 ve % 90 olarak daha yüksek belirlenmiştir (Bkz. https://www.kpmgvergi.com/PDF/Yayinlar/Guncel-Yayinlar/Yeni-Gelir-Vergisi-Kanunu_Tasarisi-Degisiklik-ve-Degerlendirmeler.pdf, Çevrimiçi: 12.04.2019)¹⁴.

Diğer taraftan Tasarının 21. maddesinde;

- i. Bu istisnanın satışın yapıldığı dönemde uygulanması,
- ii. Satış kazancının istisnadan yararlanan kısmının satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulması ve satış bedelinin satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi şartlarıyla söz konusu istisnanın uygulanacağı,
- iii. Zamanında tahsil edilmeyen satış bedeline isabet eden istisna nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergilerin ziyaa uğramış sayılacağı,

¹³ İstisnaya tabi tutulabilecek iştirak hisselerinin kapsamında; anonim şirketlerin pay senetleri, limited şirketlerin iştirak payları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komanditer ortaklarına ait ortaklık payları, iş ortaklıkları ile adi ortaklıklar ve kooperatiflerin ortaklık payları bulunmaktadır.

- iv. İstisna edilen kazancın beş yıl içinde sermayeye ilave dışında herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilmesi veya işletmeden çekilmesi ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılması ile devir ve bölünmeler hariç kurumun tasfiye etmesi söz konusu olur ise, istisnaya tabi tutulan bu kısım dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergilerin ziyaa uğramış sayılacağı,
- v. Bedelsiz olarak veya rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibarî değeriyle elde edilen hisse senetlerinin elde edilme tarihi olarak, sahip olunan eski hisse senetlerinin elde edilme tarihinin ve yine devir veya bölünme suretiyle devralınan iştirak hisselerinin satışında da devir olunan veya bölünen kurumda geçen sürelerin (GVK Tasarısı md. 21/1.f., d) ve e) bendi) iştirak hisselerini elde tutma süresinin hesaplamasında dikkate alınması gerektiği,
- vi. Menkul kıymet ticaretiyle uğraşan kurumların bu amaçla ellerinde bulundurdukları istisna kapsamındaki değerlerin satışından elde ettikleri kazançların istisna kapsamı dışında olduğu,

şeklinde mevcut KVK md. 5/1-e hükmündeki ve KVK Genel Tebliği'ndeki hususlarının ayrılarına yer verildiği görülmektedir.

Bu noktada, banka borçları nedeniyle takibe alınmış veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna borçlu durumda olan kurumun ve bu kurumların kefillerinin sahip oldukları iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri şayet anılan kurum borcu sebebiyle bankaya veya Fona devredilir ise; borçlu kurumun bu şekilde elde ettiği iştirak hissesi satışından doğan kazancının tamamı ve bankaların da kanuni takip neticesinde elde ettikleri bu iştirak hisselerini satmalarından doğan kazançlarının %75'i, en az 2 yıl elde tutma şartı aranmaksızın gelir vergisinden istisna tutulmuştur (GVK Tasarısı md. 22/1.f., e) bendi).

Öte yandan; Tasarının geçici 1. maddesinin son fıkrasında "yurt içi iştirak kazancı uygulaması" hakkında bir geçiş hükmüne yer verildiğini görmekteyiz. Bu geçici madde hükmü uyarınca, kurumların aktiflerine kayıtlı iştirak hisselerini ve diğer istisna uygulaması kapsamındaki iktisadi kıymetleri Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla 2 yıl süreyle elde bulundurmuş olmaları söz konusu ise, Kanunun yayımı tarihinden sonra bu kıymetlerin -iştirak hisselerinin- elden çıkarılmasında istisna oranının mevcut % 75 oranı üzerinden uygulanacağı öngörülmüştür.

7.2. Tam mükellef anonim şirketlerin yurt dışı iştirak hisselerini elden çıkarmalarına ilişkin istisna

Mevcut Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5. Maddesinin 1.fıkrasındaki c) bendinde yer alan koşulların bu istisna uygulamasında herhangi bir değişikliğe uğramadan Tasarı metninde yer aldığı görülmektedir (Tasarı md. 22/1.f., c) bendi). Bu bağlamda; yurt dışı iştirak hissesi satış kazancı istisnasından sadece belli şartları taşıyan tam mükellefiyete tabi anonim şirketler yararlanabilmektedir. Buna göre, şayet tam mükellef bir anonim şirketin;

- i. Yurt dışı iştiraklerinin anonim veya limited şirket niteliğinde olması ve bu iştiraklerin Türkiye'de tam mükellef olmaması,
- ii. Yurt dışı iştirak kazancının elde edildiği tarih itibarıyla, aralıksız olarak en az bir yıl süreyle nakit varlıklar dışında kalan aktif toplamının %75 veya daha fazlasının yurt dışı iştirak hisselerinden oluşması ve yurt dışı iştiraklerinin her birinin sermayesine en az %10 oranında iştirak etmesi,
- iii. Satışa konu iştirak hisselerini, elden çıkarma tarihi itibarıyla en az iki tam yıl (730 gün) süreyle aktifinde tutmuş olması,

söz konusu ise, bahse konu anonim şirketlerin yurt dışı iştirak hisselerini satmak suretiyle elde ettikleri kazançların tamamı gelir vergisinden istisna edilebilmektedir.

8. YABANCI FON KAZANÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ -FİNANS MERKEZİ AMACI

GVK Tasarısının gerekçesinde; vergisel avantajlar getirmek suretiyle, İstanbul'un öncelikle bölgesel ve nihai olarak küresel finans merkezi yapılması, bu bağlamda büyük ölçekli fonların Türkiye'ye çekilmesi (ofis açması) amaçlanmaktadır. Ancak, yabancı fon kazançlarının vergilendirilmesiyle ilgili Tasarı hükümleri irdelendiğinde bunların 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5/A maddesinde yer alan hükümlerin aynısı olduğu görülmektedir.

Düzenleme kapsamında yabancı fonların; SPK tarafından verilen portföy yöneticiliği yetki belgesine sahip tam mükellef şirketler aracılığıyla, her türlü menkul kıymet ve sermaye piyasası aracı, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmesi, kredi ve benzeri finansal varlıklar ve kıymetli maden borsalarında yapılan emtia işlemlerinden elde ettikleri kazançları nedeniyle, maddede belirtilen şartları birlikte gerçekleştirmesi

halinde, portföy yöneticiliği yapanların söz konusu fonlar için daimi temsilci, bunların işyerleri de bu fonların işyeri veya iş merkezi olarak sayılmayacakları hükme bağlanmaktadır. Bu bağlamda, yabancı fon kazançları için beyanname verilmemesi, diğer kazançlar nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu kazançların beyannameye dâhil edilmeyeceği öngörülmüştür (GVK Tasarısı md. 23).

9. KÂR PAYLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

Gelir Vergisi Tasarısının 22. maddesinin 1. fıkrasının a) bendi hükmünde, kurumların aşağıdaki kar payı gelirlerinin vergiden müstesna kılınması öngörülmüştür. Söz konusu düzenlemeler, aşağıda yer verildiği şekilde mevcut mevzuat (KVK md. 5/1-a) ile aynı mahiyette hükümlere yer vermektedir ve herhangi bir farklılık getirmemektedir. Bu bağlamda;

- i. Tam mükellef kurumların tam mükellef başka bir kurumun sermayesine katılması karşılığında elde ettikleri kâr payları (aynı kazancın iki ayrı tüzel kişilik bünyesinde vergilendirilmemesini sağlayarak mükerrer vergilemenin önüne geçmek amacıyla getirilmiş bir istisna düzenlemesidir),
- ii. Kurumların tam mükellef başka bir kurumun karına katılma imkanı veren kurucu senetleri ile diğer intifa senetlerinden elde ettikleri kâr payları,
- iii. Kurumların tam mükellefiyete tabi girişim sermayesi yatırım fonu katılma payları ile girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının katılma payları ve hisse senetlerinden elde ettikleri kâr payları,

vergiden istisna tutulmuştur.

Kurumların, yurt dışı iştirak kazançları da mevcut Kurumlar Vergisi Kanunu md. 5/1-b hükmünde yer alan koşullar çerçevesinde vergiden müstesna tutulmaktadır (Tasarı md. 22/1.f., b) bendi). Buna göre, yurt dışı iştirak kazançları istisnasının uygulanma şartları;

- i. İştirak edilen kurumun anonim veya limited şirket niteliğinde bir kurum olması,
- ii. İştirak edilen kurumun kanuni ve iş merkezinin Türkiye’de bulunmaması,
- iii. İştirak payını elinde tutan kurumun, yurt dışı iştirakin ödenmiş sermayesinin en az %10’un sahip olması,
- iv. İştirak kazancının elde edildiği tarih itibarıyla, iştirak payının kesintisiz olarak en az bir yıl süre ile elde tutulması,
- v. İştirak kazancının (kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler de dahil olmak üzere) iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az %15 oranında ve iştirak edilen yabancı kurumun esas faaliyet konusunun finansman temini veya sigorta hizmetlerinin sunulması ya da menkul kıymet yatırımı olması durumunda iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az Türkiye’de uygulanan kurumlar vergisi oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü¹⁵ taşınması,
- vi. İştirak kazancının, elde edildiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye’ye transfer edilmesi,

şeklinde sıralanmaktadır¹⁶. Ancak bu şartların hepsi yerine getirilecek olur ise, yurt dışı iştirak kazançları istisnasından yararlanılabilmek mümkün olacaktır. Bu noktada; 1 Seri numaralı KVK Genel Tebliği 5.2. numaralı başlığı altında ifade edildiği gibi iştirak oranı %10’dan fazla olsa dahi süre şartının gerçekleşmemesi halinde veya bütün şartlar gerçekleşmekle birlikte vergi yükü şartının gerçekleşmediği durumlarda istisnadan yararlanılabilmek mümkün değildir.

10. EMİSYON PRİMİ, MENKUL KIYMET YATIRIM FONLARI VEYA ORTAKLIKLARININ PORTFÖY İŞLETMECİLİĞİ KAZANÇLARINA YÖNELİK İSTİSNA UYGULAMASI

Anonim Şirketlerin kuruluşları veya sermaye artırımları sırasında çıkardıkları payların, itibari değerinin üzerinde bir bedelle elde çıkarılması halinde, payların itibari değeri toplamı ile elden çıkarma bedelleri toplamı arasındaki fark- *emisyon primi*- bir kazanç olarak değerlendirilse de gelir vergisinden istisna edilmiştir (GVK Tasarısı md. 22/1.f., ç) bendi). Yine Türkiye’de kurulu menkul kıymetler yatırım fonları ve

¹⁵ Vergi yükü, kanuni veya iş merkezinin bulunduğu ülkede ilgili dönemde tahakkuk eden ve kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler dahil olmak üzere toplam gelir vergisi benzeri verginin, bu dönemde elde edilen toplam dağıtılabılır kurum kazancı ile tahakkuk eden gelir vergisi toplamına orantılanması suretiyle tespit edilir (GVK Tasarısı md. 22/2.f.).

¹⁶ Bkz. 1 Seri Numaralı Kurumlar Vergisi Kanunu Tebliği’nin 5.2. numaralı maddesinde yer alan açıklamalarda yurt dışı iştirak kazançları istisnasının şartlarına bu şekilde yer verilmektedir.

ortaklıklarının portföy işletmeciliği neticesinde elde ettikleri kazançlar, portföy içeriği herhangi bir sınırlamaya tabi tutulmaksızın, gelir vergisinden istisna tutulmuştur (GVK Tasarısı md. 22/1.f., d) bendi).

11. MENKUL SERMAYE İRATLARININ VERGİLENDİRİLMESİ HAKKINDA GVK TASARISINDA YER ALAN DİĞER DÜZENLEMELER

Mevcut Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesinde yer alan, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesine ilişkin düzenleme kalıcı hale getirilerek aynen korunmaktadır. Menkul sermaye iradı kavramı, Tasarının 41. maddesinde gelirin özellikleri itibarıyla yürürlükteki 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesi ile benzer mahiyette ifade edilmiştir. Menkul sermaye iradının kapsamına yer veren 41. maddenin 2. fıkrası irdelendiğinde ise, Tasarıda bazı yeniliklere yer verildiği görülmektedir. Bunlar aşağıda gibi sıralanabilir ve değerlendirilebilir (Bkz. <https://www.kpmgvergi.com/PDF/Yayinlar/Guncel-Yayinlar/Yeni-Gelir-Vergisi-Kanunu-Tasarisi-Degisiklik-ve-Degerlendirmeler.pdf>, Çevrimiçi: 12.04.2019).

- i. İştirak hisselerinden doğan kazançlar (limited şirket ortaklarının, iş ortaklıklarının ortakları ve komanditerlerin kâr payı gelirleri ile diğer iştirak hisselerinden doğan kâr payları) tek bir bent altında toplanmıştır. Bu noktada, kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları muamelelerden doğan kârların ortaklara, kooperatifle yaptıkları muameleler nispetinde dağıtılmasının kazanç dağıtımını sayılmayacağı hususuna aynı şekilde yer verildiği görülmektedir. GVK md. 75 hükmündeki her nevi hisse senetlerinin kâr payları ifadesi yerine Tasarıda “iştirak hisselerinden doğan kazançlar” kavramına yer verilerek sermayeye katılım kriterine bağlı bir şekilde kâr payı gelirini menkul sermaye iradı olarak tanımlamak tercih edilmiştir. Diğer taraftan, GVK md. 75/2.fıkra 1. bentte parantez içinde “... pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz olarak veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler ile Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları ile konut finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen ipoteye dayalı menkul kıymetlere ve varlık finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetlere ödenen faiz, kâr payı veya benzeri gelirler” şeklinde, kâr paylarına dahil edilenlerin aynı şekilde Tasarıda yer aldığı belirtilmelidir.
- ii. Kurucu hisse senetleri ve diğer intifa hisse senetlerine verilen kâr payları yine menkul sermaye iradı olarak kabul edilmiştir. Ancak bu senetler hakkında bir yenilik yapılmıştır. Sahiplerine şirkette pay hakkı vermeyen bunun yerine sadece şirket kazancından veya tasfiye bakiyesinden senede bağlı olarak belirli bir pay elde etme hakkı veren kurucu ve diğer intifa senetleri (Bkz. Tuncer, 1985: s. 207, 208; Tekin&Kartaloğlu, 2006: s. 29), senet sahibinin de onayı ile sona erdirildiğinde iadesi ve imhası ile birlikte bunun karşılığında sahibine ödeme yapılması söz konusu olur. İşte bu şekilde bir ödeme yapılacak olursa, ilgili gelirin Tasarının 41. maddesinin 2. fıkrasının a bendindeki parantez içi hükme göre kâr payı olarak değerlendirilmesi gerekecektir. Bu yeni menkul sermaye iradı çeşidi yürürlükteki düzenlemelerde yer almamaktadır.
- iii. Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine kârdan verilen paylar menkul sermaye iradı olarak değerlendirilmeyecek ve bunlar ücret gelirlerine dahil edilerek vergilendirilecektir. Gelir Vergisi Kanunu Tasarı md. 32/3.f., ç) bendi hükmünde, “yönetim kurulu başkanı ve üyeleri, Türk Ticaret Kanununun 366. maddesine göre oluşturulan komite ve komisyon üyeleri ile tasfiye memurlarına bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın, menfaatler ve kâr payları” hakkında sayılan bu tip gelirlerin ücret gelir unsuru olarak vergilendirileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla, yönetim kurulu başkanı ve üyeleri ile denetim kurulu başkan ve üyeleri ile tasfiye memurları görev yaptıkları komite ve komisyonlarda yürüttükleri işler karşılığında kurum kazancından kâr payı adı altında ödemeler alsalar bile bunların menkul sermaye iradı değil ücret gelir gurubu altında vergilendirilmesi uygun görülmüştür (Ayrıntılı bilgi için bkz. İmregün, 1981: s. 477-491; Şener&Öztürk, 2012: s. 154-186).

Bilindiği üzere, menkul sermaye iradı geliri üzerinde banka ve aracı kurumlar tarafından gerçekleştirilen vergi kesintilerinde GVK geçici madde 67 düzenlemeleri esas alınmakta olup, Tasarıda bu maddenin karşılığı 62. maddedir. Temelde aynı sıralama ile benzer hükümlere yer veren 62. maddeyi irdelediğimizde, bilhassa bankalar arası mevduat ve aracı kurumların borsa para piyasasında değerlendirdikleri kendilerine ait paralara yürütülen faizlerin vergi kesintisinden istisna tutulduğu hususundaki yürürlükteki Kanun düzenlemesine yeni Tasarı'da yer verilmemiş olduğunu vurgulamalıyız. Ancak bunun da Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile yine uygulanabilir hale getirilebileceği öngörülmektedir (Bkz. <https://www.kpmgvergi.com/PDF/Yayinlar/Guncel-Yayinlar/Yeni-Gelir-Vergisi-Kanunu-Tasarisi->

Degisiklik-ve-Degerlendirmeler.pdf, Çevrimiçi: 12.04.2019). Belirttiğimiz istisnalar dışında, her menkul kıymet türüne ve bunların irat çeşidine özgü tevkifat uygulamalarının mevcut sistemle paralellik arz ettiği ve kanunun yayınlanma tarihine bağlı olarak tevkifat oranlarının belirleneceği söylenebilir.

12. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER:

Menkul kıymetlerin vergilendirilmesi hakkında Gelir Vergisi Kanunu Tasarısında yer verilen hükümler her ne kadar yürürlükteki 193 sayılı GVK ile aynı içerik dahilinde vergilendirme sistemini düzenlemekte olsa da Tasarıda önem arz eden bazı yeniliklere yer verilmiş olduğu da görülmektedir. Bu noktada, esasa yönelik en temel değişikliğin iştirak kazançları istisnasına yönelik olduğunu belirtmeliyiz. Zira sadece kurumlara tanınmış olan istisna uygulamasına GVK tasarısında gerçek kişiler de dâhil edilmiştir. Her ne kadar bu durum eşitlik ilkesine uygun gibi gözükse de bahse konu yeni hüküm, hisse senedi satışından doğan bazı kazançlarda % 100'e varan istisna uygulamalarına son vererek mükelleflerin hisse senedi satışlarından elde ettiği gelirler üzerinde sahip olduğu önemli bir vergi teşvikini ortadan kaldırmaktadır. İşbu şekilde bir hükmün yürürlüğe girecek olması durumu karşısında, yatırımcıların artık yurt içi iştirak hisselerini elde tutma sürelerinin uzunluğuna göre azalan oranda bir miktar vergi ödemek durumunda kalacak olduğu vurgulanmalıdır.

Gerçek kişilerin ivazsız şekilde sahip olduğu veya ivazlı şekilde sahip olsa da 2 yıldan fazla süreyle elinde tuttukları hisse senetlerinin satışından elde ettikleri değer artışının başkaca bir koşul aranmadan tamamen vergilendirme dışında tutulmasını sağlayan GVK mükerrer md. 80/1. fıkra uygulamasına Tasarıda yer verilmediğini görüyoruz (GVK Tasarısı md. 49). Tasarıdaki hükmün bu şekilde ele alınarak uygun bulunması durumunda; gerçek kişilerin ivazsız şekilde sahip olduğu veya 2 yıldan uzun süre elinde bulundurduğu hisse senetlerini, banka ve aracı kurumların dâhil olmadığı biçimde satmak suretiyle elde ettikleri gelirler, kademeli istisna oranları dahilinde vergilendirilecektir. Zira Tasarıda sadece tam mükellef kurumlara ait olup, Borsa İstanbul Anonim Şirketinde işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan pay senetlerinin ve portföyünün sürekli olarak en az %51'i Borsa İstanbul Anonim Şirketinde işlem gören pay senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi dışındaki yollarla satılması suretiyle elde edilen gelirler istisna edilmiştir. Dolayısıyla, Tasarının bu haliyle kabul edilmesi durumunda, % 100'e varabilen istisna uygulamaları artık uygulanmayacaktır ve artık elde tutma süresinin uzunluğuna göre artan oranlı istisna uygulamasına geçilecektir.

Yine Tasarının olası bir kanun teklifine bu haliyle esas alınması durumunda; bir kurumun başka bir kurum sermayesine iki yılı aşkın süredir iştirak ederek bundan kaynaklı ortaklık payını elden çıkarması sonucu elde ettiği kazancın belirli koşulların bir arada sağlanmasına bağlı olarak % 75 oranında kurumlar vergisinden istisna edilebilmesini sağlayan KVK md. 5/1.f., e bendindeki istisna uygulaması, koşulları ve oranları değiştirilmek suretiyle yeniden düzenlenmiş olacaktır. Bu bağlamda, tüzel kişi ortaklar şu an itibariyle iki yıl elde tutma koşuluyla hak kazandığı % 75 istisna olanağına, ancak bu hisseleri beş yıl elde tutmaları halinde ulaşabileceklerdir. Öte yandan; KVK md. 5/1.f., e) bendindeki yer alan istisna uygulamasında kazancın beş yıl başka bir hesaba nakledilmemesi ve işletmeden çekilmemesi koşulunun¹⁷, Tasarıda yer almadığını görmekteyiz. Bu yönde bir değişikliğin ise, kurum statüsündeki yatırımcılara yurt içi iştirak kazancı istisnası uygulamasında kolaylık sağlayacağını düşünmekteyiz.

Tam mükellef AŞ'lerdeki iştirak hisselerinin halka arz suretiyle elden çıkarılması söz konusu olduğunda da aynı elde tutma süreleri için % 60, % 70, % 80 ve % 90 şeklinde daha yüksek istisna oranları belirlendiğini görüyoruz (Tasarı md. 49/1.f., ç) bendi). Bu şekilde, halka arz yoluyla yapılan hisse satışlarında daha yüksek vergi istisnası imkânı getirilerek şirketlerin halka arz edilmesi teşvik edilmek istenmektedir.

Tasarının Geçici 1. maddesindeki geçiş hükmü; kurumların, Yeni GVK'nın yürürlüğe gireceği tarih itibariyle, aktiflerinde 2 yıldır kayıtlı buldukları hisselerine dair % 75'lik istisna oranından yararlanma haklarını koruması bakımından önem arz etmektedir. Ancak, mükelleflerin kazanılmış hakkını korumaya yönelik bu düzenlemenin benzerinin gerçek kişiler için öngörülmemiş olduğunu ve bu durumun hakkaniyete ve kazanılmış haklara aykırılık teşkil edeceğini düşünmekteyiz. Bu noktada, bilhassa Kanunun bu şekilde yürürlüğe girecek olması durumuna bağlı olarak yürürlük tarihi itibariyle ivazsız şekilde elde edilmiş halde bulunan hisse senetleri ve iki yıldır elde bulundurulmuş halde olan hisse senetleri için de

¹⁷ Bu husus, "İstisna edilen kazançtan beş yıl içinde sermayeye ilave dışında herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır" şeklinde KVK md. 5/1.f.,e) bendi hükmünde ifade edilmiştir.

bunlardan elde edilen değer artışı kazancı bakımından 193 sayılı GVK mükerrer md. 80/1.fıkarda yer alan istisnanın uygulanması sağlanmalıdır kanaatindeyiz.

Gerçek kişi yatırımcıların GVK mükerrer md. 80/1.f. hükmü çerçevesinde ivazsız şekilde sahip oldukları veya ivazlı şekilde sahip olsalar da 2 yıldan fazla süreyle elinde tuttıkları tam mükellef kurum hisselerini satmaları ile elde ettikleri değer artışının başkaca bir koşul aranmadan tamamen vergilendirme dışında bırakılması ve yine kurumların iki yıl aktiflerinde tuttıkları yurt içi ortaklık paylarını satarak kazançlarının % 75 'ini vergi dışında bırakabilmesi hususlarındaki hükümler, bu mükelleflerin hiç vergi ödemedi veya az miktarda vergi ödeyerek değer artış kazancı elde etmelerini sağlamaktadır. Kamunun söz konusu değer artışlarından bu şekilde hiç vergi almaması veya az miktarda vergi alması, özellikle ücretler üzerindeki vergi yükü düşünüldüğünde, vergi adaletini zedeliyordu kanaatindeyim. Diğer taraftan, "Yurt İçi İştirak Kazancı İstisnası" uygulamasının yatırımcıları teşvik açısından önemli bir yere sahip olduğunu da gözden kaçırmamak gerekir. Bu noktada, Tasarının 21. Maddesindeki düzenlemelerin daha dengeli olduğu söylenebilse de bu düzenlemelerin yatırımcıları daha uzun süreli hisse yatırımına yönlendirdiği gözden kaçmamalıdır. Bu durumun hisse yatırımına ait işlem sayısına nasıl etki edeceğini ise zaman gösterecektir.

Son olarak, Tasarı hükümlerine bakıldığında menkul sermaye iratlarının kapsamında birkaç değişikliğin var olduğu da görülmektedir. Buna göre; "hisse senetlerinin kâr payları" kavramı yerine Tasarıda "iştirak hisselerinden doğan kazançlar" kavramına yer verilmek suretiyle kâr payının vergilendirilmesi hususunda sermayeye katılım kriterinin tercih edilmesi, kurucu ve diğer intifa senetleri senetlerinin sahiplerine iadesi karşılığında yapılan ödemelerin menkul sermaye iradı sayılarak kâr payı kategorisinde vergilendirilmesi, yönetim kurulu başkanı ve üyeleri ile denetim kurulu başkan ve üyeleri ile tasfiye memurları görev yaptıkları komite ve komisyonlarda yürüttükleri işler karşılığında kurum kazancından kâr payı adı altında ödemelerin de menkul sermaye iradı yerine ücret geliri olarak vergilendirilmesi uygun görülmüştür. Yine Tasarı mevcut sistemle kıyaslandığında; dar mükellefiyete tabi kişilerin vergi kesintisine tabi tutularak vergilendirilecek ücret gelirleri, serbest meslek kazançları, menkul sermaye iratları ve gayrimenkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratlar bakımından beyanname verilmemesi ve bu gelir unsurlarının istisna haddine kadar olan miktarının ayrıca beyan edilmemesi hususlarında dar mükelleflere yönelik önem arz eden değişikliklere yer verilmiş olduğu belirtilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aydın, E.& Ayyıldırım, Kadir. (2015). "Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi" Cil. 11, Yıl. 11, S.1: 23-41.
- Bolak, M. (1994). Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Erimez, M. R. (1996). "Emisyon Primi", Vergi Dünyası, S. 182: 3-6.
- Erol, A.& Yıldırım, E. (2001). Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi, Yaklaşım Yayınları, Ankara.
- Gürlek, S. (2012), "Menkul Kıymetler ve Vergilendirilmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mali Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul.
- İmregün, O. (1981). "Anonim Ortaklıklarda Kurucu Senetleri", İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 45, S.1-4: 477-491.
- İnneci, A. (2016). "Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesinde Mükellef Lehine Bir Uygulama: İhtiyari Beyan Esası", Vergi Sorunları Dergisi, Kasım, S. 338: 141-147.
- Karadağ N. C., (2014). "Finansal Araçların Vergilendirilmesi, İhtiyari Beyan ve Sağladığı Vergi Avantajları", Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 15: 205-224.
- Karlı M., (1989). Sermaye Piyasası, Borsa, Menkul Kıymetler, Kırsal Matbaası, İstanbul.
- Karyağdı, N. (2008). Tüm Yönleriyle Kâr Dağıtımı, Oluş Yayıncılık, İstanbul.
- Meriç, İ.&Deligöz C. (2013). Emisyon Primi Kazancı İstisnası , Vergi Dünyası, S. 385: 107-111.
- Okkalı, A.& Gündoğdu, N. (2003). Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi, Vergi Denetmenleri Derneği Eğitim Yayınları Serisi:8, Ankara.
- Özbalcı Y. (2003). Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Oluş Yayıncılık, Ankara.

Safođlu, N. B. (2007). “Türk Vergi Sisteminde Gelirin Elde Edilmesinde Tahakkuk ve Tahsil Esasları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, İstanbul.

Sümer, A. (1999). Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat, Alfa Yayınevi, İstanbul.

Şeker, S. (2000). “Emisyon Priminin Vergilendirilmesi Ve Ortaklara Dağıtımı”, Vergi Sorunları Dergisi, S. 142, 96-103.

Şener, A.&Öztürk, İ. (2012). “Anonim Şirketlerde Pay Sahibi Olmayan Denetim Kurulu Üyelerine ve Denetçilere Kâr Payı Ödenmesinin Hukuki ve Mali Analizi”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 1: 151-186.

Şenyüz, D. (2005). Türk Vergi Sistemi, Yaklaşım Yayınları, Ankara.

Tekin, C.&Kartaloğlu, E. (2006). “Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi”, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara.

Toroslu, M.V. (1997). “Emisyon Primleri”, Mali Çözüm Dergisi, S. 39: 38-42.

Tuncer, S. (1985). Türkiye’de Sermaye Piyasası, Okan Matbaası, İstanbul.

İnternet Kaynakları:

Bayraklı, H. H. (2000). “Gelir Vergisi Kanununda Gelir Kavramı ve Sapmalar”, Mevzuat Dergisi, S. 36, Yıl, 3, Aralık 2000 (Bkz. <http://mevzuatdersisi.com/2000/12a/02.htm>, Çevrimiçi: 12.04. 2019).

<http://vergikonseyi.org.tr/genel-kurul/> (Çevrimiçi: 22.04.2019).

<https://www.kpmgvergi.com/PDF/Yayinlar/Guncel-Yayinlar/Yeni-Gelir-Vergisi-Kanunu-Tasarisi-Degisiklik-ve-Degerlendirmeler.pdf> (Çevrimiçi: 12.04.2019).

<https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0789.pdf> (Çevrimiçi: 10.03.2019).

Tekin, A. (2002). “Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık, S. 7, 2002: 1-26 (Bkz. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/dpusbd/article/view/5000126068/0>, Çevrimiçi: 15.04.2019)